

Månadsbrev till Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby

1 maj 2014

Kära systrar och bröder i Kristus,

Om det är någon gång under året som vi med eftertryck upplever verkligheten i det vi så ofta påminner varandra om – gudstjänstens oöverträffade förmåga att uppliva tron – är det när påsken firas. De tre heliga påskdagarnas liturgiska maraton – från skärtorsdags kväll till påskdags morgon – drabbar oss så som inget annat med en överväldigande insikt: allt det vi tror och bekänner är på riktigt!

Den som en gång firat en verklig påsk vet vad hon menar när hon säger att det inte finns någon frälsning utom genom Kristus. Men hon vet också att Kristi påsk – hans lidande, död, begravning och uppståndelse – är en händelse som inte bara berör ett fåtal utvalda. Det vi firar under påsken är frälsningshistoriens absoluta crescendo – för hela skapelsens liv och återupprättelse. Därefter strålar hela världen i påskens glädje, som vi sjunger i påsktidens prefation i mässan. *Hela världen!* Men det är bara den som firat påsken som redan nu ser det. En dag skall alla se, och bekänna, när Gud i Kristus blir "allt i alla", som aposteln Paulus uttrycker det.

Det är i påsken som alla andra gudstjänster under året har sin källa. Innebörden av att varje söndag året runt är en liten påskdag blir därför riktigt tydlig först när vi firat påsk. Ljuset från påsknattens liturgi – festernas fest – strålar i mässan under hela året. Under den tid som ibland kallas den "festlösa" delen av kyrkoåret, alla söndagarna under perioden efter pingst fram till advent och jul – trefaldighetstiden – bär vi med oss minnet av påsken. Att allt fler upptäcker värdet, och glädjen, i att fira påsken – till fjällen eller havet kan man ju åka alla andra helger under året! – har långt större betydelse för kyrkans förnyelse än vi kanske anar. Här finns mycket att lära av den judiska traditionen: det faktum att man aldrig upphört att fira sabbaten och högtiderna, har varit avgörande för att det judiska folket bevarat sin identitet och tro under årtusenden i förskingring.

För oss som firar gudstjänst i Bjärka-Säby får söndagarna ännu tydligare påskkaraktär genom att dagens första tidebön alltid är en lovsång till den Uppståndne. Varje söndag morgon klockan sju, innan mässan, lyssnar vi till någon av evangeliernas uppståndelseberättelser. I våra nya tidebönsböcker finns denna "uppståndelsetidebön" med, som en hjälp att göra varje söndag till en liten påskdag. Har du inte möjlighet att be den just på morgonen, gör det vid något annat tillfälle under söndagen.

Veckan innan påsk kom för övrigt den fjärde delen i vår nya serie tidebönsböcker, vilket innebär att vi nu har en komplett uppsättning böcker för ordinarie tid under året. I de fyra böckerna, uppdelade på fyra veckor, ingår Psaltaren i dess helhet tillsammans med så kallade bibliska cantica, sånger ur Gamla och Nya testamentet. I lektionariet, vår bibelläsningssplan, finns markerat vilken av böckerna vi använder varje vecka i våra tideböner i Bjärka-Säby; därmed har kommunitetens alla medlemmar, noviser och vänner möjlighet att följa samma rytm. När detta brev skrivs befinner vi oss i tidebönsbok II. Som jag tidigare nämnt planerar vi att samla de fyra delarna i en inbunden volym i klotband som beräknas vara klar till första advent i år. Vi går nu vidare i arbetet med att ta fram liknande tidebönsböcker för de särskilda tiderna under året: advent, jul och epifania, fastan och påsktiden.

*

Vad vill Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby? Frågan ställs då och då till oss. Det enklaste sättet att ta del av vår vision och målsättning, är att läsa vår regel. Som medlemmar i kommuniteten läser vi regelbundet ett stycke ur regeln till uppbyggelse och vägledning, och när vi möts till kapitelsamlingar reflekterar vi gemensamt över regelns innebörd.

Två "linjer" löper genom vår regel. Den ena handlar om gudstjänstens upprättelse och vitalisering. Den andra om den bön Jesus ber till sin Fader kvällen före sitt lidande: *att de alla må vara ett.*

Det är förpliktande att kalla sig "ekumenisk", så som vi gör som kommunitet. Ekumenisk är man inte för att man dukar upp ett smörgåsbord med rätter från den världsvida kyrkan; ekumenisk blir man genom en uthållig överlåtelse åt den tro som levts och bekänts i alla tider och på varje ort. Ekumenisk – av grekiskans *oikomenikos* – betyder "hela den bebodda världen". Det är i denna mening kyrkan till sitt väsen är *katolsk* – vilket är en synonym för ordet ekumenisk – och då menar vi inte romersk-katolsk. Här finns en utmaning i vår tid att återerövra ett begrepp som bland många protestanter fått en negativ laddning. Även de ortodoxa kyrkorna betraktar sig på ett självklart sätt som katolska kyrkor; varje kristen kyrka borde rimligen göra det. För Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby är det en självklarhet att samlas omkring en katolsk, det vill säga allmänkyrklig, tro. På unglyrkörörelsens ledarsamling på Nya Slottet Bjärka-Säby 1913 spelade begreppet "evangelisk katolicitet" en viktig roll, företrätt av kyrkoledare som Nathan Söderblom och Manfred Björkquist, och ett par årtionden senare av fader Gunnar Rosendal, förgrundsgestalt i den liturgiska väckelse som kom att påverka gudstjänstlivet inom hela den Svenska kyrkan. Inget borde vara mer självklart än att vara en katolsk pingstvän, katolsk baptist, katolsk metodist osv. En senare fråga, som jag berört i tidigare månadsbrev, är hur vi i denna strävan efter trons katolicitet alltmer kan fördjupa gemenskapen med de stora katolska kyrkorna, den romerska och de ortodoxa, och samtidigt förbli trogna vår egen kyrka. Det är något vi får anledning att återkomma till.

Vårt synaxarium är ett annat uttryck för kyrkans katolicitet. Det rymmer berättelser om trons vittnen från alla tänkbara kristna traditioner, även sådana vittnen som förföljts som kättare och galningar av andra kristna i sin egen tid. Men varifrån får den "katolska tron" sin näring och sin spänst? Svaret är självklart: i firandet av liturgin, de dagliga tidebönerna, men framför allt i den eukaristiska gudstjänsten, vare sig vi kallar den mässa, nattvard, brödsbrytelse eller Herrens måltid. Namnet är mindre viktigt, även om den unga kyrkans *eukaristi* säger mer än det mesta.

Jag har tidigare sagt och upprepar igen: gudstjänstens sekularisering är ett av de allvarligaste hoten mot kristendomens överlevnad i vår västerländska kultur i dag. När gudstjänster som är en reflex av den omgivande populärkulturen blir trendsättande inom kristenheten, avlöses de snart av nya trender. Frukten blir ombytlig och rastlöshet, inte bara när det gäller hur gudstjänsten gestaltas men i den troendes liv. Ty så som vi ber och firar vår gudstjänst, sådan blir vår tro och våra liv.

Den klassiska liturgins renässans är ett av de viktigaste motmedlen mot sekulariseringen. Varför? Liturgins oupphörliga fokus på trons centrum leder oss oavbrutet tillbaka till källorna. Liturgin är ett säkert skydd mot banalisering och trivialisering, denna den missriktade folklighetens förbannelse. Där liturgin firas upphör

aldrig Kristi död och uppståndelse att vara det nav omkring vilket allt kretsar. Liturgin, i vandrigen genom kyrkans heliga år, låter oss få del av "hela Guds fullhet" (Ef 3:19), "den tro som en gång för alla har anförtrotts de heliga" (Jud v 3). Liturgin – av grekiskans *leitourgia* som betyder "folkets tjänst" – befäster oss i visionen av gudstjänsten som en händelse som firas för världens skull, mer än för de församlades privata uppbyggelse.

Givetvis är liturgin, som allt annat i kyrkan, beroende av Anden. Utan Anden "blir liturgin besvärjelse", som en ofta citerad ortodox kyrkofader träffande uttryckt det. Därför är pingsten, den högtid som fullbordar påsken, så avgörande. Men just genom att vi underordnar oss kyrkans slitstarka liturgiska tradition, exponerar vi oss för den helige Andes renande och fostrande verk, så att vi alltmer kan formas till Kristi bild. I den levande, andefyllda liturgin, framträder Kyrkan som en ikon av den nya mänskligheten.

Få ting gläder mig så mycket som att höra hur firandet av eukaristin blir alltmer frekvent i många av de sammanhang där ni finns. Även i allt fler frikyrkor firas nu nattvard varje söndag. Vi kan inte nog framhålla detta: söndaglig mässa är det kanske viktigaste steget på väg mot kyrkans synliga enhet, hennes sanna katolicitet.

*

Vad gör en eukaristi/nattvard till en eukaristi/nattvard? Frågan ställdes till mig av en läsare häromdagen.

Inom Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby följer vi sedan åtskilliga år en allmänkyrklig liturgisk praxis enligt västlig rit i firandet av den söndagliga gudstjänsten. Det innebär i klartext att massan följer en ordning som gör att man kan känna igen sig var man än deltar i gudstjänster i de stora kyrkorna världen över, vare sig de är romersk-katolska, anglikanska eller lutherska. Även i den ortodoxa liturgin går att känna sig hemmastadd. Visserligen är denna mer uttrycksfull, men den följer samma grundmönster.

Den gudstjänstordning vi följer i Bjärka-Säby är i ordets verkliga mening ekumenisk – eller *katolsk*, om man så vill. Jag är medveten om att den inte rakt av kan tas över i till exempel en pingstförsamling eller missionsförsamling. Vi behöver ha respekt för den gudstjänsttradition som finns i våra olika församlingar, och som skapar en god trygghet för de människor som deltar i gudstjänsten. Men vilken kyrka vi än tillhör kan vi, med lyhördhet för vår egen tradition, låta söndagens gudstjänst få vara en Ordets och Bordets gudstjänst där böner, läsningar och handlingar bevarar koncentrationen på Kristi påsk och därmed utestänger ovidkommande prat och stickspår.

Men åter till frågan: Vad gör en nattvard till en nattvard? Förhoppningsvis kan vi enas om ett minimum för att vi ska kunna tala om att Herrens måltid firas. Förutom det självklara, att bröd och vin brukas, behöver samtliga av de fyra moment ingå som kommer till uttryck i Jesu instiftande av måltiden: 1/ Han tog ett bröd. 2/ Han tackade. 3/ Han bröt det. 4/ Han gav åt lärjungarna. På liturgiskt språk: *offertorium*, *eukaristisk bön*, *brödsbrytelse* och *kommunion*. Om denna grund finns, kan gudstjänsten sedan formas på olika sätt och anpassas till skilda gudstjänsttraditioner, enklare eller mer fullödigt. Men inspirationen från Övre salen i Jerusalem, där den första eukaristin firades kvällen före Jesus gick sitt lidande till mötes, måste alltid vara tydlig.

Inom Ekumeniska Kommuniteten firar vi alltså en liturgi som vilar i den västliga mässans form. Det är vår huvudgudstjänst varje söndag. Denna kompletteras av veckomässorna på särskilda firingsdagar, något förenklade, liksom av den koptiskt inspirerade ökenmässan som vår kommunitet nu firar på flera ställen i landet. Denna är mer än ett annorlunda och exotiskt inslag i svenskt gudstjänstliv – här frigörs djupa källor, och inte minst lämnar den utrymme för en fruktbar förening mellan sakramental och karismatisk kristendom. Rökelse och tungotal i samma gudstjänst! Därför vill vi fortsätta att låta denna liturgi, folkligt kallad ökenmässan, vara en viktig del av vårt liturgiska liv.

*

Den senaste tidens uppmärksamhet i medier och sociala medier kring relationerna mellan Sionförsamlingen – Nya Slottets ägare – och Ekumeniska Kommuniteten i Bjärka-Säby, har naturligt nog väckt åtskilliga frågor bland våra medlemmar och vänner. Hur ser framtiden ut på Nya Slottet och i Bjärka-Säby? Vad är det egentligen som sker i det som sker? Jag vill försöka ge en liten bakgrund och några reflektioner till den utveckling som kanske inte varit riktigt så dramatisk som man ibland kunnat få intryck av i medier. Bland oss som lever och dagligen firar gudstjänst på Bjärka-Säby har inte mycket av den turbulens märkts som dock skakat om församlingen och därför måste tas på största allvar. Men det ska sägas att bland alla som är engagerade på Nya Slottet, både från Ekumeniska Kommunitetens och Sionförsamlingens sida, har det alltid funnits en stor enighet om den ekumeniska inriktningen.

När Sionförsamlingen i Linköping 1980 fick ta emot Nya Slottet Bjärka-Säby som en donation av ägarfamiljen Ekman, stod det från början klart att det rörde sig om mer än bara en vanlig församlingsgård. I gåvobrevet förpliktade sig församlingen att på Nya Slottet bevara och utveckla ett religiöst och kulturellt centrum med ekumenisk profil. Slottskapellet skulle stå öppet för gudstjänster från olika traditioner.

Allt detta var helt okontroversiellt under 1980-talet då församlingen leddes av en föreståndare som mycket tydligt markerade den ekumeniska profilen och som belönades med Sigtunastiftelsens Manfred Björkquistmedalj för sitt arbete att på Bjärka-Säby utveckla ett ekumeniskt centrum ”med en anda som påminner om den som fanns i Sigtuna på Manfred Björkquists tid”, som motiveringen löd. När kapellets 100-årsjubileum högtidlighölls 1984 var det därför helt naturligt med deltagande av två biskopar från Svenska kyrkan tillsammans med missionsföreståndaren i Svenska Missionsförbundet och ledande profiler inom Pingströrelsen.

Under 1990-talet fördjupades den ekumeniska inriktningen genom det framväxande retreatarbetet samtidigt som de första fröna såddes till ett kommunitetsliv 1996. Inspirationen från den odelade kyrkan, genom kontakter med ortodox och katolsk spiritualitet, blev nu också tydligare. Inte minst genom tidskriften Pilgrim och de stora ekumeniska mötena på Bjärka-Säby och Vårdsnäs som tidskriftens referensgrupp tog initiativ till. Församlingen visade stor generositet och vidsynthet i förhållande till denna utveckling, som var långt ifrån självklar i en pingströrelsemiljö. Att en del frågor ställdes och även en och annan kritisk röst höjdes, var fullt förståeligt. En pågående dialog, inte minst inom församlingens Bjärka-Säbyråd, gjorde dock att utvecklingen kunde ske under stort samförstånd.

I mitten av 2000-talets första decennium började dock en mindre grupp i församlingen ge uttryck för en mer oförstående kritik. Denna tog fart på allvar när den ortodoxinspirerade liturgin började firas i Övre salen. Åtskilliga försök till dialog skedde,

men omöjliggjordes av att de som var kritiska valde att beskriva gudstjänstlivet på Nya Slottet som "icke-kristet". Till vår förvåning anklagades Ekumeniska Kommuniteten för att representera new age, buddhism, ockultism osv. För alla som bara något litet känner vår spiritualitet och teologi, med dess strävan efter rötter i den odelade kyrkan och förankring i allmänkyrklig tro, ter sig naturligtvis sådana beskyllningar som minst sagt anmärkningsvärda.

En bekymmersam situation blev, till en början, än mer bekymmersam när Sionförsamlingen hösten 2012 fick en ny föreståndare, den ekumeniskt sinnade pingstpastorn Marcus Sönerbrandt. Vad var det som nu hände? När den nye föreståndaren tydligt deklarerade att han önskade att Sionförsamlingen och Ekumeniska kommuniteten skulle leva tillsammans på Nya Slottet, inte åtskilda, var det ett glädjande besked för många, dock inte för dem som inte önskar se en ekumenik på Bjärka-Säby som även inkluderar orientaliska, ortodoxa och katolska kristna. När den kritiska falangen insåg att man inte skulle få gehör för sina krav att varken ikoner, ignatianska retreator eller liturgiska gudstjänster skulle förekomma på Nya Slottet, valde man att under tumultartade former utträda ur Sionförsamlingen i mars 2014.

Jag tror alla förstår hur en kris som denna väcker frågor och oro även bland många av dem som inte hör till de kritiska, men som inte heller är så insatta i vare sig teologiska spörsmål som i det dagliga livet på Nya Slottet. Vad är sant och vad är inte sant? Från Ekumeniska Kommunitetens sida, dess råd och styrelse, har vi önskat göra vårt yttersta för att underlätta den process som församlingen genomgått. Av det skälet valde vi att sommaren 2013 upphöra med den koptisk-inspirerade liturgin, även om något krav i den vägen aldrig framfördes. Vi har även ställt saken på sin spets genom att fråga: "Skulle det underlätta om Ekumeniska Kommuniteten helt flyttar sin verksamhet till annan plats?" Det svar vi fått från Sionförsamlingens ledning har varit entydigt: "Vi önskar att ni finns kvar; vi vill tillsammans med er utveckla och förstärka Bjärka-Säby som ekumenisk mötesplats." På ett föredömligt sätt har personer ur Sionförsamlingens ledning de senaste månaderna besökt församlingens alla hemgrupper för att lyssna till människors frågor och förklara församlingsledningens hållning.

När vi denna påsktid nu blickar framåt kan vi redan märka en ny atmosfär och framtidstro inom Sionförsamlingen. Det är alltid en sorg när människor bryter upp från en församling, om än det ibland är ofrånkomligt. För oss alla gäller: om vi inte vill vara lojala mot den väg vår församling går, är det bättre för alla parter att vi söker oss någon annanstans. Vad som har varit viktigt i det som nu skett – och det berör många inom kristenheten för vilka Bjärka-Säby kommit att bli en viktig ekumenisk mötesplats – är att församlingen så tydligt sagt nej till de röster som velat strypa ekumeniken på Nya Slottet, och ett lika tydligt ja till samverkan med Ekumeniska Kommuniteten. Att kommuniteten kan leva i harmoni med Nya Slottets ägarförsamling är avgörande inför framtiden. För mig personligen, som också tillhör Sionförsamlingen, är det därför en lättnad att se hur den kris som uppstått har hanterats med både varsamhet och fasthet.

Från Sionförsamlingen har man nu gett uttryck för att man önskar att retreaterna på Nya Slottet ska förstärkas och utvecklas. Församlingen har börjat inbjuda till lokala retreator och ser gärna att Ekumeniska Kommuniteten och Pilgrim även har fler retreator. Planer finns att bland annat bygga fler retreatrum på slottet, vilket skulle skapa ännu bättre möjligheter för retreator i framtiden. I gudstjänstlivet har de nya tideböcker som vi håller på att ta fram även tagits i bruk av församlingen. Ännu mer glädjande är att det eukaristiska livet på Nya Slottet mångfaldigas, bland annat genom de veckomässor som Sionförsamlingen och kommuniteten nu firar tillsammans, med en uttalad önskan att dessa ska bli fler.

Det finns all anledning att se framtiden an med största tillförsikt. Personligen är jag övertygad om att vi bara är i begynnelsen av vad Gud tänkt för Bjärka-Säby som inspirationsplats och brobyggande miljö i det kristna enhetsarbetet. Nästa vecka ser vi fram emot att gästas av katolska kyrkans biskop med delegation för ytterligare samtal i den pågående pingst-katolska dialogen i Sverige, som varit så fruktbar de senaste tio åren. *Deus semper major* – Gud är alltid större – sa de kristna i den unga kyrkan, och till detta lägger vi Jesu egna ord som i många år varit ett motto på Nya Slottet: *För Gud är allting möjligt!*

*

Låt mig avslutningsvis berätta om den inspirerande invigningen av Antoniosgården på Kållandsö i söndags, ytterligare en framväxande andlig härd i svensk kristenhet och en del av Ekumeniska Kommuniteten. Robin Johansson, som tillhör vår kommunitet, och hans hustru Lisa har förvärvat denna gård och här börjat skapa en retreatmiljö i en vacker, avskild glänta nära Vänern. Här finns redan ett kapell där dagliga tideböner och regelbunden mässa firas, därtill ikonverkstad liksom ett par gästrum för enskild retreat.

När gården och kapellet invigdes av biskop Biörn Fjärstedt medverkade präster och pastorer från Svenska kyrkan, Ekumeniakyrkan, Livets Ord och pingströrelsen. Invigningen blev en hoppfull ekumenisk händelse, och platsen har alla förutsättningar att utvecklas till en viktig andlig miljö. Jag kan redan nu rekommendera ett besök för den som har vägarna förbi – eller för några dagar i retreat bortom allfarvägarna! Läs mer på gårdens hemsida: www.antoniosgarden.se.

Så vandrar vi vidare genom påsktiden, mot Kristi himmelfärdsfesten och påskens mål: pingsten. Även i år deltar vi som kommunitet tillsammans med många av församlingarna i Linköping i en ekumenisk pingstkongress i Bjärka-Säby 7-8 juni. Dagen därpå, den 9 juni, inbjuder Johannesakademien till årets ekumeniska seminarium på Bjärka-Säby, denna gång med temat *Ett enda dop – Hur kan dopet få vara ett i en värld där kyrkorna är många?* Även om annandag pingst numera inte är helgdag, hoppas jag åtskilliga av er har möjlighet att vara med den dagen.

Er tillgivne,

